

לכולם מקצצים וההתנחלויות פורחות

ניתוח ראשוני של תקציב 2024 המתוכנן

צוות מעקב התנחלויות, שלום עכשיו¹, פברואר 2024

בימים הקרובים אמורה הכנסת לאשר את תקציב המדינה לשנת 2024. [טיוטת התקציב \(בפירוט חלקי\)](#) אושרה ע"י הממשלה אחרי ליל דיונים ממושך ב-15/1/24. בעוד [שמילארדים מקוצצים](#) מהחינוך הממלכתי, מתקציב הרווחה, מההשכלה הגבוהה ומהאוכלוסיה הערבית בישראל, הממשלה מגדילה את התקציבים לחרדים ולמגזר הדתי לאומי וגם להתנחלויות. מכיוון שטיטות התקציב אינה מפורטת דיה, קשה לדעת כמה כספים באמת נועדו להתנחלויות באופן בלעדי, אבל מהמעט שאפשר לדעת כבר בשלב זה עולה כי:

1. כספים קואליציוניים - במסווה של קיצוץ ובמחטף של סוף השנה נוספו כ-390 מיליון ש"ח להתנחלויות. בפועל בשנת 2024 יעמדו הכספים הקואליציוניים להתנחלויות על **למעלה מ-737 מיליון ש"ח** (במקום 275 מיליון ש"ח שיועדו לכך בהחלטת הממשלה המקורית ממאי 2023).

2. החלטות ממשלה ייחודיות להתנחלויות - בעקבות המלחמה, החליטה הממשלה על קיצוץ רוחבי של 15% מתקציבים לתכניות ממשלתיות שהוחלטו בהחלטת ממשלה ייחודית. רוב רובם של הקיצוצים הם בתכניות לסיוע לחברה הערבית בישראל (להערכת הועד הארצי לראשי הרשויות המקומיות הערביות בישראל, כ-85% מהקיצוץ הוא מהתכניות לחברה הערבית בסך של כ-4.5 מיליארד ש"ח). בתכניות הייחודיות להתנחלויות, **אחרי הקיצוץ הוקצו כ-409 מיליון ש"ח** (כמחצית מהסכום מיועד לשנת 2024). בין השאר מדובר בשיקום פארק סבסטיה, פרויקטים הקשורים לעמותת אלע"ד בשכונות פלסטיניות במזרח ירושלים, התכנית לחיזוק אגן העיר העתיקה ושימור עתיקות ביו"ש. הממשלה לא קיצצה ב-20 מיליון ש"ח שיועדו [לתמיכה בחוות חקלאיות](#), רבות מהן חוות לא חוקיות בגדה המערבית.

3. פיתוח כבישים בהתנחלויות - אחרי הקיצוץ: כ-3.6 מיליארד ש"ח (כ-20% מהוצאות פיתוח הכבישים של ישראל).

4. מענקים מיוחדים לרשויות המקומיות בהתנחלויות - לצד כ-160 מיליון ₪ מהכספים הקואליציוניים שמיועדים למענקים מיוחדים לרשויות המקומיות בשטחים בשנת 2024, ישנם גם מענקים מיוחדים שקיימים בבסיס התקציב. בשנת 2023 עמדו מענקים אלה על כ-15

¹ תודה [לקרן ברל כצנלסון](#) על הנגשת מידע רב מהתקציב.

מיליון ש"ח, אך במהלך השנה הם גדלו פי 11(!), ובפועל הוקצו לרשויות למעלה מ-175 מיליון ₪ רק מסעיפים ייחודיים אלה. לפי אתר מפתח התקציב, המענקים הייחודיים לשנת 2024 בבסיס התקציב עומדים על 12 מיליון ₪.

5. **כספים נוספים – הקמת "מרכז מורשת" בתחנת הרכבת בסבסטיה – 3.5 מיליון ₪;** פיתוח חרבת עקד **12.25 מיליון ₪;** תקציב יחידת הפיקוח במינהל האזרחי (שעוסקת בעיקר באכיפה נגד פלסטינים) – **37.9 מיליון ₪;** פיתוח אתר הארמונות החשמונאים, סקר מערות מדבר יהודה ופרויקט דיגיטציה ברשות העתיקות – **12 מיליון ₪;** שיפוץ יצואנים מיו"ש (פיצוי על כך שבאיחוד האירופי לא ניתנים להם התנאים שניתנים לסחורה מישראל) – **13 מיליון ₪;** אבטחת כ-3,000 מתנחלים בשכונות פלסטיניות בירושלים **כ-110 מיליון ₪** (הערכה ע"פ הביצוע בשנת 2023);

חשוב לציין כי כל הכספים הללו הם רק חלק קטן מהכספים המיועדים לפיתוח ההתנחלויות. כספים רבים נוספים לא מופיעים כסעיפים ייעודיים לאזור מסויים ולכן לא ניתן לדעת מראש כמה מהם ילכו להתנחלויות וכמה לשאר הארץ. כמו כן, התקציב הזה לא כולל את התקציבים השוטפים לאחזקת כל ההתנחלויות, וכמובן לא את המחיר הכבד של ההגנה הבטחונית על מאות אלפי מתנחלים שמפוזרים בשטח הפלסטיני ברחבי הגדה המערבית.

פירוט והרחבה:

1. הכספים הקואליציוניים:

סמוך לאחר הקמת הממשלה, הוחלט על הקצאה של כ-8 מיליארד ₪ בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024, למטרות שונות שהממשלה חפצה ביקרן, בעיקר למגזר החרדי והדתי-לאומי. בין הכספים הקואליציוניים הללו יועדו כ-620 מיליוני ₪ (כ-310 מיליון ₪ בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024) באופן בלעדי להתנחלויות.

לאחר פרוץ המלחמה והצורך בקיצוצים נרחבים, החליטה הממשלה לקצץ בכספים הקואליציוניים לשנת 2024 ולהעמידם על כ-5.7 מיליארד ₪.

גם בכספים הקואליציוניים להתנחלויות נעשה לכאורה קיצוץ של כ-140 מיליון ₪. אך במקביל לקיצוץ, הוסיפה הממשלה סעיפים חדשים, חלקם לשנת 2023 בסך כולל של **530 מיליון ₪ להתנחלויות**. הקצאת כספים בסוף דצמבר 2023 היא למעשה הקצבה שתבוצע בשנת 2024. כך בסך הכספים הקואליציוניים להתנחלויות שיועדו בפועל לשנת 2024 עומד על **737 מיליון ₪**.

2024	2023			כספים קואליציוניים
החלטת ממשלה 15/1/24	קיצוץ ל-2023	תקציב מעודכן דצמבר 2023	תקציב מקורי 14/5/2023	ייעוד
34,000,000	0	39,060,000	39,060,000	סיוע לרשויות המקומיות בשמירה על שטחי C
92,340,000	-102,900,000	94,340,000	197,240,000	החטיבה להתיישבות
1,460,000	0	1,460,000	1,460,000	ועד מקומי בחברון
23,436,000	-27,342,000	11,718,000	39,060,000	בינוי פנימיות באיו"ש
1,830,000	0	2,830,000	2,830,000	קברי אבות - תמיכה במערת המכפלה
4,000,000	0	5,860,000	5,860,000	מרכזי חוסן באיו"ש
	-9,760,000	0	9,760,000	מענק בטחוני מיוחד לרשויות יו"ש למימון הוצאות הנובעות מהמצב הביטחוני והשלכותיו
40,000,000	0	0	0	מענקים לרשויות ביו"ש
10,000,000	0	0	0	התיישבות צעירה
207,066,000	-140,002,000	155,268,000	295,270,000	סה"כ

	תוספת ל-2023	תקציב מעודכן דצמבר 2023	תקציב מקורי 14/5/2023	תוספות בדצמבר 2023
	255,000,000	255,000,000	0	יהודה ושומרון התעצמות וכוננות
	75,000,000	75,000,000	0	רכיבי ביטחון להתיישבות הצעירה ביו"ש
	200,000,000	200,000,000	0	החטיבה להתיישבות*
	530,000,000	530,000,000	0	סה"כ

* התוספת של 200 מיליון ש"ח לחטיבה להתיישבות הובאה לאישור ועדת הכספים כשינוי בתקציב ולא באה לידי ביטוי ברשימת הכספים הקואליציוניים שאישרה הממשלה (יש לציין שחלק מסויים מהתקציב של החטיבה להתיישבות נועד גם לישובים בתוך ישראל).

2. החלטות ממשלה ייחודיות לפרוייקטים בהתנחלויות

במהלך השנה החליטה הממשלה להקצות 668,650,000 ש"ח לפרוייקטים לעידוד ההתנחלויות התיירותית בגדה המערבית ובמזרח ירושלים, מתוכם 210,750,000 ש"ח הוקצו לשנת 2023. בעקבות המלחמה החליטה הממשלה על קיצוצים רוחביים של 15% ב-24 תכניות ממשלתיות. לפי הערכת הוועד הארצי לראשי הרשויות המקומיות הערביות בישראל, 85% מהקיצוץ הוא בתכניות לאוכלוסיה הערבית. למרות שגם ארבע תכניות התנחלויות נכללו בקיצוץ, עדיין נותרו **409,215,000 ש"ח** להוצאה עבור פרוייקטים בהתנחלויות בשנים הקרובות, כמחצית מהם (203,260,000 ש"ח) בשנת 2024.

החלטת ממשלה	סכום שכבר הוקצה 2023	סכום נוסף אחרי הקיצוץ 2027 - 2024
החלטה 491 - שיקום פארק סבסטיה	9,750,000	18,912,500
החלטה 543 - חיזוק אגן העיר העתיקה - התנחלות תיירותית בשכונות פלסטיניות במזרח ירושלים	133,000,000	291,550,000
החלטה 548 - תכנית שלם - פרויקטים הקשורים לעמותת המתנחלים אלע"ד בשכונות פלסטיניות במזרח ירושלים	27,500,000	11,475,000
החלטה 786 - שימור עתיקות ביו"ש	40,500,000	67,277,500
החלטה 668 – תמיכה במתנדבים בחקלאות*	40,000,000	20,000,000
סה"כ	250,750,000	409,215,000

* [התמיכה במתנדבים בחקלאות](#) לא נכללה בקיצוץ. מדובר בכספים שנועדו לעמותות שמספקות מתנדבים לחוות חקלאיות בכל הארץ. חלק נכבד מהן שולחות מתנדבים [למאחזים החקלאיים הלא חוקיים בשטחים](#) שנועדו להרחיק ולגרש פלסטינים מהסביבה.

3. תחבורה וכבישים – 3.6 מיליארד ₪ לכבישים בהתנחלויות

סמוך לאחר הקמת הממשלה הוסכם בין משרד האוצר ובין משרד התחבורה על תכנית אסטרטגית לדרכים לחמש שנים (2023 עד 2027). כ-24% מתקציב פיתוח הכבישים יועדו לכבישים בהתנחלויות. בעקבות המלחמה ולקראת אישור תקציב לשנת 2024, החליטה הממשלה ב-15/1/24 על קיצוץ של 2.736 מיליארד ₪ מתקציב הפיתוח של משרד התחבורה בכל הארץ בשנים 2024 - 2027. החלטת הממשלה לא מפרטת אילו כבישים יקוצצו אך בטיטת ההחלטה שהובאה לדיון בממשלה היתה הצעה לקיצוץ לפיה גם אחרי הקיצוץ הממשלה **תשקיע 3.610 מיליארד ₪ לכבישים בהתנחלויות בשטחים**, שיהוו כ-20% אחוז מההשקעה הישראלית בכבישים.

[הכבישים הם המפתח לפיתוח ההתנחלויות](#) והבנייה המאסיבית של כבישים מהירים עלולה להביא להכפלת מספר המתנחלים בשנים הבאות. כך למשל, [פתיחת כביש ליברמן](#) ממזרח לבית לחם, הביאה בשעתו להכפלת מספר המתנחלים שלאורכו בתוך פחות מעשר שנים.

מס' דרך	שם פרויקט	תקציב מקורי (₪)	סכום אחרי קיצוץ (₪)***
5	צומת אריאל - צומת תפוח	500,000,000	500,000,000
45	מגרון קלנדיה (כביש המחצבות)	300,000,000	0
55	משתלות - צומת אלפי מנשה	120,000,000	120,000,000
55	כביש 5066 - ג'ינספוט (עוקף פונדוק)	200,000,000	200,000,000
60	צומת אלעזר-צומת הגוש	133,000,000	0
60	עוקף אלערו- בני נעים	575,000,000	0
60	חוסאן – אלעזר	348,000,000	348,000,000
60	שער בנימין - צומת המשטרה הבריטית	975,000,000	975,000,000
466	דרך גישה לבית אל	366,000,000	366,000,000
465	עוקף אלובן	120,000,000	120,000,000
	מעלה אדומים – אלזעיים ("כביש הריבונות")	30,000,000	30,000,000
	שיפור התאורה בכבישי יו"ש	200,000,000	40,000,000
	שיקום כבישים ביו"ש	600,000,000	600,000,000
437	מחלף עיסאווייה	156,000,000	0
	מחלף עטרות	270,142,857	0
	כביש האמריקאי* (כביש הטבעת המזרחי)	80,000,000	80,000,000
55	צופים - מעלה שומרון		פרוייקטים במעלה החומש
55	מעלה שומרון - עוקף פונדוק		פרוייקטים במעלה החומש
55	כביש 60 - כביש 5506		פרוייקטים במעלה החומש
1	מחלף הזיתים - מחלף אדומים		פרוייקטים במעלה החומש
437	חיזמה – ענתות		פרוייקטים במעלה החומש
437	ענתות - מישור אדומים		פרוייקטים במעלה החומש
5066	חיבור כביש 55 לכביש 5		פרוייקטים במעלה החומש
60	צומת המשטרה הבריטית - עלי		פרוייקטים במעלה החומש
60	עלי – רחלים		פרוייקטים במעלה החומש
מחלף	גיתי אבישר		פרוייקטים במעלה החומש
מחלף	צומת הגוש		פרוייקטים במעלה החומש
מחלף	מישור אדומים		פרוייקטים במעלה החומש
	סה"כ פרוייקטים במעלה החומש (בהתנחלויות)**	231,000,000	231,000,000
סה"כ			3,610,000,000

* הסכום לכביש האמריקאי תוקצב לשנת 2023.

** סכום הפרוייקטים במעלה החומש הוא הערכה לפי סה"כ של 250 מיליון ל-13 פרוייקטים ש-12 מתוכם הם בהתנחלויות.

*** הקיצוץ המיועד הוא לפי טיוטת התקציב שהוצגה בממשלה. בסופו של דבר בהחלטת הממשלה לא הופיע פירוט הקיצוץ, כך שייתכן שהקיצוץ בפועל יהיה שונה.

4. מענקים מיוחדים לרשויות המקומיות בהתנחלויות

[אחת הדרכים המרכזיות של הממשלה להעדיף את ההתנחלויות](#) היא באמצעות מענקים לרשויות המקומיות בשטחים. בנוסף על מענקי איזון שמוענקים לכל הרשויות בארץ על פי קריטריונים, מעניקה הממשלה מדי שנה [מענקים ייחודיים להתנחלויות](#). כך למשל בעקבות הסכם אוסלו החליטה הממשלה בשעתו לתת למתנחלים "תוספת אוסלו", והמענק הזה ממשיך להינתן בכל שנה מאז (בשנת 2023 הוא עמד על כ-18 מיליון ₪).

קשה לדעת מראש כמה כספים יוקצו במענקים הייחודיים. בכל שנה בבסיס התקציב מופיעים רק חלק מהמענקים הייחודיים להתנחלויות, אך בסוף השנה מסתבר שההוצאות והמענקים היו גדולים הרבה יותר. כך למשל, בבסיס התקציב לשנת 2023 לא הוקצה כסף ל"מענק בטחוני חד פעמי לרשויות ביו"ש", אך בפועל ניתנו במענק זה 77.6 מיליון ₪. מענק אוסלו עמד על 1.2 מיליון בבסיס התקציב אך בפועל חולקו 17.7 מיליון.

חלק מהמענקים המיוחדים מופיעים בכספים הקואליציוניים או בהחלטות ממשלה ייחודיות. להלן מידע חלקי על המענקים (מתוך [אתר מפתח התקציב](#)).

מענקים בתקציב	תקציב 2023	ביצוע 2023	תקציב 2024
תוספת למענק האיזון בגין הסכם אוסלו	1,248,000	17,729,000	1,207,000
מענק בטחוני למועצות אזוריות ביו"ש	7,447,000	39,210,000	7,171,000
מענק בטחוני חד פעמי לרשויות מקומיות ביו"ש	0	77,625,000	
העברה לועד המקומי חברון	2,788,000	5,020,000	
מענקי פיתוח והמראה להתיישבות הצעירה ביו"ש	0	28,635,000	
מענקי פיתוח ייעודיים ליהודה ושומרון			2,000,000
מענקי פיתוח להתיישבות צעירה בגולן, בבקעה ובמעלה אפרים	4,354,000	7,624,000	1,793,000
סה"כ	15,837,000	175,843,000	12,171,000

מענקים שהוקצו בכספים הקואליציוניים:	2024
מענקים לרשויות ביו"ש	40,000,000
התיישבות צעירה	10,000,000
רכיבי בטחון להתיישבות צעירה ביו"ש	75,000,000
מענקים לשמירה וטיפול בשטחים פתוחים ביהודה ושומרון	34,000,000

בהתאם לחובה שנקבעה בחקיקה שיזמה ממשלת ישראל במסגרת מאבקה נגד ארגונים המבקרים את מדיניותה בשטחים הכבושים, ארגון שלום עכשיו מצוין שבשנה זו הגיע עיקר מימונו ממדינות ידידות של ישראל בעולם. פרטיון מופיעים באתר האינטרנט של רשם העמותות